

Innst. 263 L

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 96 L (2013–2014)

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 1902 (foreldelse)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet legger i proposisjonen her frem forslag til endringer i reglene om foreldelse og forvaring i straffeloven 1902.

Komiteen besluttet å først avgi innstilling om den delen av proposisjonen som omhandler foreldelse og senere avgi innstilling om den delen av saken som gjelder forvaring, jf. Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd. Presidentskapet ga sitt samtykke til en slik behandling.

Det foreslås en rekke endringer i reglene om foreldelse som tar sikte på å muliggjøre etterforskning og strafforfølgning av noen av de mest alvorlige straffbare handlingene uavhengig av om det er gått lang tid siden forbrytelsen ble begått. Departementet går inn for å unnta saker om drap, voldtekt og seksuell omgang med barn under 14 år og 16 år fra reglene om foreldelse. Videre foreslås det at utskutt foreldelse skal gjelde også i saker om vold i nære relasjoner og tvangsekteskap, dvs. at foreldelsesfristen tidligst skal begynne å løpe når fornærmede fyller 18 år. I påvente av ikrafttredelse av straffeloven 2005 går departementet også inn for at menneskehandel skal omfattes av regelen om utskutt foreldelse i straffeloven 1902. Departementet foreslår at endringene skal gjelde også for handlinger som er begått før loven trer i kraft såfremt foreldelse ikke allerede er inntrådt.

Forslaget om å unnta drap, voldtekt og seksuell omgang med barn under 14 og 16 år samt utvidelsen av bestemmelsen om utskutt foreldelse vil på sikt

kunne føre til en økning i antall saker som anmeldes, etterforskes og behandles av domstolene. Videre vil forslagene kunne føre til en økning i krav på voldsoffererstatning etter voldsoffererstatningsloven.

Det er imidlertid usikkert hvor mange saker dette vil dreie seg om årlig. Departementet antar uansett at det vil dreie seg om et mindre antall saker, slik at økningen i saksmengde for politiet, påtalemyndigheten, domstolene og voldsoffererstatningskontoret ikke vil være stor. Det samme gjelder økningen i omfanget av erstatningsutbetalinger etter voldsoffererstatningsloven.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Kari Henriksen, lederen Hadia Tajik og Lene Vågslid, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Hårek Elvenes, Peter Christian Frølich og Anders B. Werp, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og Ulf Leirstein, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, er positiv til at regjeringen nå foreslår å fjerne foreldelsesfristen for de groveste overgrepene, og følger opp Stortingets klare føringer ved behandlingen av Dokument 8:14 S (2013–2014).

Komiteen viser til behandlingen av dette representantforslaget, der en samlet justiskomitee understreker viktigheten av å få på plass en rask lovendring i lovverket om strafferettslig foreldelse. Komiteen vil understreke at Grunnloven § 97 setter en stopper for å forlenge foreldelsesfristen i saker som allerede er foreldet. For å oppfylle Stortingets klare intensjon, slik den fremkommer ved behandlingen av Dokument 8:14 S (2013–2014), er det derfor

avgjørende at denne lovendringen trer i kraft så raskt som mulig for å unngå at flere alvorlige straffesaker foreldes.

Komiteen ønsker på dette grunnlag å behandle lovendringene om foreldelse snarest, og viser til at saken allerede har fått en grundig og forsvarlig behandling i prosessen rundt arbeidet med Dokument 8:14 S (2013–2014). På dette grunnlag ønsker komiteen å dele opp behandlingen av Prop. 96 L (2013–2014), og behandle endringene på foreldelsesområdet i vårsesjonen. Komiteen understreker at proposisjonens forslag om lovendring på forvaringsområdet behandles på ordinær måte, og skilles ut som en egen sak.

Komiteen viser til at foreldelsesreglene for alvorlige overgrep har blitt debattert siden revisjonen av straffelovens foreldelsesfrister i 1972. Den senere tids rettsutvikling har vist en endret holdning til strafferettslige foreldelsesregler, blant annet ved at straffansvaret for forbrytelser mot menneskeheten ikke foreldes i den nye straffeloven av 2005.

Komiteen viser til at drap, incest og voldtekt er forbrytelser som krenker mennesket på det groveste. Det er viktig at politiet prioriterer etterforskning av slike alvorlige lovbrudd og at gjerningspersonen gjør opp for seg. Foreldelsesreglene har som utgangspunkt at de etter fristens utløp avskjærer muligheten for at saken blir vurdert av domstolen. Komiteen understreker at unntak fra foreldelsesreglene bør forbeholdes svært alvorlige forbrytelser, og at straffbarhetsvilkårene ikke endres selv om foreldelsesreglene oppheves i visse tilfeller. Det må foreligge klare bevis for at påtalemyndigheten skal kunne ta ut tiltale, og at enhver rimelig tvil er fjernet for at gjerningspersonen kan idømmes straff.

Komiteen påpeker at den foreslåtte endring av foreldelsesreglene vil få virkning på forhold som ikke allerede er foreldet, slik det fremgår av proposisjonen. Etter komiteens syn er det etter gjeldende rett ikke grunnlag for at allerede foreldede forhold likevel skal kunne straffes ved endring av straffeloven. Denne typen forhold vil derfor falle utenfor lovens virkeområde.

Komiteen mener retningen denne proposisjonen legger opp til, en retning der ofrenes stilling styrkes, er riktig vei å gå i kriminalpolitikken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener offerperspektivet tradisjonelt ikke har fått den oppmerksomhet det fortjener og er glad for at lovverket nå i større grad tilpasses ofrenes ønsker og behov.

Komiteen er positiv til at regjeringen følger opp intensjonen i Europarådets konvensjon om forebygging og motarbeiding av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner og konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk.

Komiteen viser til at proposisjonen legger opp til endringer i straffeloven §§ 66 og 68. Lovendringen innebærer at drap, seksuelle overgrep mot barn under 16 år, og enkelte voldtektstilfeller ikke lenger vil foreldes. Komiteen merker seg at høringsinstansene hovedsakelig er positive til ikke-foreldelse av drap, mens det er noe mer delte oppfatninger når det gjelder fjerning av foreldelsesfristen for seksuelle overgrep mot barn under 16 år. Komiteen vil i denne sammenheng vise til proposisjonens sammenheng av JURKs høringssvar:

«JURK peker på at deres saksbehandling gir grunn til å konkludere med at det tar lang tid for barn utsatt for seksuelle overgrep å bearbeide traumene man blir påført. De psykiske skadene man er blitt påført som en følge av de seksuelle overgrepene, vil nettopp være årsaken til at man ikke er i stand til å ivareta sin rettsstilling ved for eksempel å anmelde forholdet. Dette taler etter JURKs vurdering for at disse sakene bør være unntatt strafferettslige foreldelsesregler.»

Komiteen påpeker at regjeringen i stor grad deler de vurderinger JURK løfter frem her.

Komiteen er videre positiv til at regjeringen også har drøftet proposisjonens juridiske og praktiske konsekvenser for både bevissituasjonen og voldsoffererstatningsordningen. Komiteen mener det er gledelig at lovendringen også vil bidra til å bedre ofrenes tilgang til voldsoffererstatningsordningen, og oppfordrer regjeringen til å vurdere å komme tilbake til Stortinget med tiltak som kan forbedre denne ordningen ytterligere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at Fremskrittspartiet lenge har vært en pådriver for fjerning av foreldelsesreglene for grove overgrep. Fremskrittspartiet fremmet blant annet konkrete forslag om fjerning av foreldelsesreglene for grove overgrep i forbindelse med vedtagelsen av ny straffelov i 2005, men sto da alene om å ønske en slik lovendring. Disse medlemmer er på dette grunnlag tilfreds med at Fremskrittspartiet ikke lenger står alene i denne saken, og at det nå er et klart flertall på Stortinget for å foreta denne viktige lovreformen.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven 1902
(foreldelse)

I

I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov gjøres følgende endringer:

§ 66 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder fullbyrdede overtredelser av §§ 192 første til tredje ledd, 195, 196 og medvirkning til slike forbrytelser jf. § 205 samt av § 233.

§ 68 første ledd skal lyde:

Fristen for foreldelse regnes fra den dag det straffbare forhold er opphørt. Ved *overtredelse av § 219, § 222 annet ledd, § 224* eller lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse §§ 1 eller 2 skal fristen likevel regnes fra den dag fornærmede fyller 18 år.

II

1. Loven trer i kraft fra 1. juli 2014.
2. Endringene i straffeloven §§ 66 og 68 får virkning i tilfeller der straffansvaret ikke er foreldet ved ikrafttredelsen.

Oslo, i justiskomiteen, den 10. juni 2014

Hadia Tajik

leder

Jan Arild Ellingsen

ordfører

